

## บทที่ 5

### สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเส้นทางการพัฒนามาสู่การเป็นครูนักวิจัยของกรณีศึกษาที่เป็นครูดีเด่นระดับประถมศึกษาโดยมีขอบเขตของการวิจัย คือ

1. กรณีศึกษาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ครูที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นครูนักวิจัยและเป็นครูที่ได้รับการยกย่องให้เป็นครูดีเด่นในระดับประถมศึกษา

2. แหล่งของข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มาจาก เอกสารในการปฏิบัติงานและผลงานวิชาการของโรงเรียนและของครูนักวิจัย ครูนักวิจัย ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนครู นักเรียน และผู้ที่อยู่ในครอบครัวของครูนักวิจัย

3. ประเด็นการศึกษาคือเส้นทางการพัฒนามาสู่การเป็นครูนักวิจัยของครูนักวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยรายกรณี (Case study) ครูดีเด่นระดับประถมศึกษา ซึ่งเน้นการวิจัยเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) ที่มุ่งเจาะลึกกับสาระของกรณีศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ และการสรุปผลซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจในกรณีศึกษาอย่างสมบูรณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนครอบคลุมเพื่อการตอบปัญหาการวิจัยให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของกรณีศึกษา เป็นดังนี้

1. การศึกษาอัตชีวประวัติ ในด้านการศึกษา การทำงานและการปฏิบัติงาน

2. การวิเคราะห์เอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูล จัดหมวดหมู่ของข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการสังเกตการปฏิบัติงาน การสอนในชั้นเรียน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและชุมชน โดยพิจารณาถึงหลักการสำคัญต่อไปนี้

3.1 สภาพสังคมที่ศึกษา

3.2 การมีส่วนร่วมในสังคม

3.3 กิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ในสังคม

3.4 ความถี่และช่วงเวลาของการเกิดสถานการณ์

4. การสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์กรณีศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยตนเอง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ

สำหรับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ (1) แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ (2) แบบมีจุดสนใจเฉพาะหรือ แบบเจาะลึก (3) แบบตะล่อมกล่อมเกลา(4) แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

แหล่งของข้อมูลในการศึกษาค้างนี้มาจาก เอกสารในการปฏิบัติงานและผลงานวิชาการของครุณักวิจัย ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนครู นักเรียน และผู้ที่อยู่ในครอบครัวของครุณักวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการสังเกตสภาพโรงเรียน แนวทางการสังเกตชั้นเรียน แนวทางการสัมภาษณ์ผู้บริหาร แนวทางการสัมภาษณ์ครูผู้เป็นกรณีศึกษา แนวทางการสัมภาษณ์เพื่อนครู แนวทางการสัมภาษณ์นักเรียน แนวทางการสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในครอบครัวของครุณักวิจัย แบบสังเกตระหัดผลงานวิจัย อุปกรณ์การบันทึกเทปการสัมภาษณ์ กล้องถ่ายรูป

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เวลา ประมาณ 4 เดือน (เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม 2539 ถึง เดือน มกราคม 2540) โดยครอบคลุมกิจกรรมดังนี้

1. ประเด็นในการศึกษาเส้นทางการพัฒนามาสู่การเป็นครุณักวิจัย ครอบคลุมในด้าน

1.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เช่น

การพัฒนาความคิดอันเกิดจากประสบการณ์ชีวิต คุณลักษณะในการปฏิบัติงาน แรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

1.2 กรอบการดำเนินการวิจัย เช่น การกำหนดปัญหาในการวิจัย

การกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกวิธีดำเนินการ เช่น กลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล การเผยแพร่ผลการวิจัย และการใช้ประโยชน์

การศึกษาเส้นทางการพัฒนามาสู่การเป็นครุณักวิจัย จะเก็บข้อมูลเกี่ยว กับลักษณะงานและการใช้เวลาในการปฏิบัติงานในแต่ละวันของครู ตลอดจนปัญหา แนวคิดในการแก้ปัญหา และเหตุผลในการแก้ปัญหา เกี่ยวกับงานทั้งในห้องเรียน และนอกโรงเรียน โดยศึกษาจาก เอกสารในการปฏิบัติงานและผลงานวิชาการของครู

การสัมภาษณ์แนวลึกกับครูผู้ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน สัมภาษณ์แนวลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับครู เช่น ผู้บริหาร เพื่อนครู นักเรียน บุคคลในครอบครัวเดียวกับครุณักวิจัย และการสังเกตชั้นเรียนของครู

## 2. ประเด็นการศึกษาประกอบอื่น ๆ ได้แก่

2.1 อัตชีวประวัติของครุณักวิจัย ในด้านภูมิหลังทางครอบครัว การศึกษา การทำงาน การปฏิบัติงาน

2.2 บริบทในการปฏิบัติงานของครู อันได้แก่ ชุมชน และโรงเรียน ที่เป็นที่ปฏิบัติงานของครุณักวิจัยโดยศึกษาจากเอกสารเกี่ยวกับชุมชนและโรงเรียนของครู ศึกษาเอกสารในการปฏิบัติงานและผลงานวิชาการของครู สัมภาษณ์ แนวลึก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับครู เช่น ผู้บริหาร เพื่อนครู นักเรียน บุคคลที่อยู่ในครอบครัวเดียวกับครู

**การตรวจสอบข้อมูล**

1. การใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า
2. การใช้วิธีตรวจสอบข้อมูลแบบตามซ้ำ
3. การสอบวัดเปรียบเทียบ โดยการสอบถามนักวิชาการในเรื่องข้อมูลที่ผู้วิจัยสงสัย เพื่อเปรียบเทียบความตรงของข้อมูล
4. ตรวจสอบการจดบันทึกให้เป็นระบบ ละเอียด ครอบคลุม แยกแยะข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และความคิดเห็นของผู้วิจัยออกจากกันอย่างเป็นระบบ
5. ตรวจสอบความเป็นไปได้ของข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่าง ๆ ว่า "สมเหตุสมผลหรือไม่"

**การวิเคราะห์ข้อมูล** สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิธีดังต่อไปนี้

**การวิเคราะห์เนื้อหา** โดยเน้นที่องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ ความเป็นระบบ มีสภาพเป็นปรนัย และอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี

**การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป** แบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ

1. การวิเคราะห์แบบอุปนัยโดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆที่รวบรวมมาได้
2. การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ๆ ทั้งโดยวิธีที่ใช้แนวคิดทฤษฎี และแบบไม่ใช้ทฤษฎี

2.1 แบบใช้ทฤษฎี คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิดต่าง ๆ ในเหตุการณ์หนึ่ง ๆ แยกออกเป็น การกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสภาพสังคมหรือ สถานการณ์เป็นแนวทางในการจำแนกสำหรับการวิเคราะห์

2.2 แบบไม่ใช้ทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับ

ข้อมูล อาจใช้สามัญสำนึกหรือประสบการณ์ของผู้วิจัยก็ได้

3. การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล คือ การที่ผู้วิจัยนำเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ที่ได้จำแนกชนิดของข้อมูลนั้นแล้วมาเปรียบเทียบกัน การใช้วิธีการเปรียบเทียบหรือ วิเคราะห์เช่นนี้ จะนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงนามธรรมและการสร้างทฤษฎี

การนำเสนอผลการศึกษา เมื่อได้เก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตามวิธีการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เรียบเรียง นำเสนอผลการวิจัยในลักษณะ เรียงพรรณนา และพรรณนาวิเคราะห์

### สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เส้นทาง การพัฒนาสู่การเป็นครูนักวิจัย

ตอนที่ 2 การดำเนินการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูนักวิจัย

#### ตอนที่ 1 เส้นทาง การพัฒนาสู่การเป็นครูนักวิจัย

จากการศึกษาอัตชีวประวัติในด้านส่วนตัว การศึกษา ความคิดและประสบการณ์การ ในการทำงานผู้วิจัยได้สังเคราะห์ เส้นทาง การพัฒนาสู่การเป็นครูนักวิจัยของกรณีศึกษาได้ว่า เริ่ม ตั้งแต่ความคิดวัยเด็ก การเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่มีความละเอียดอ่อน เข้าใจเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความรักเด็ก รักธรรมชาติ ความรักที่จะเป็นครู คุณลักษณะที่ทำงานอย่างจริงจัง ไม่ย่อท้อต่อ อุปสรรค มีความรู้ที่แตกฉานในเนื้อหาวิชาที่สอน มีความสามารถในการสังเกต วิเคราะห์ และ เขียน เป็นปัจจัยพื้นฐานของการเป็นครูที่ดี

สรุปได้ว่าเส้นทาง การพัฒนาสู่การเป็นครูนักวิจัยของครูสัญญาามีพัฒนาการมาจาก ปัจจัยสนับสนุน คือ

1. จากประสบการณ์ชีวิต คือ

1.1 สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวความยากจนมีส่วนทำให้เห็นความสำคัญ ของการศึกษา

1.2 การมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาของบุคคลในครอบครัว

1.3 การเห็นคุณค่าของการศึกษาเพื่ออนาคตที่ดี

1.4 เห็นการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม

2. จากประสบการณ์ที่เกิดจากการปฏิบัติงาน

2.1 ต้องการเห็นเด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดี

2.2 ต้องการปรับปรุงและพัฒนาการสอนให้เด็กเกิดการเรียนรู้มากที่สุด

2.3 การเห็นคุณค่าในตัวเอง ครูมีหน้าที่สำคัญในการสอนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้

2.4 ต้องการความก้าวหน้าในอาชีพและการประสบความสำเร็จในชีวิต

2.5 การได้รับการยอมรับและยกย่องจากระบบการศึกษา

3. จากแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการทำวิจัย นั้นมีทั้งแรงจูงใจที่เกิดจากตนเองและแรงจูงใจจากภายนอก แรงจูงใจที่เกิดจากตนเอง คือความต้องการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก พัฒนาการสอนเพื่อพัฒนาตัวเอง ให้ไปสู่จุดหมายของชีวิต และแรงจูงใจที่เกิดจากภายนอก คือ เกิดจากครอบครัว ชุมชน นักเรียน เพื่อน ที่ส่งผลให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการศึกษาซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้พัฒนามาจากกระบวนการคิดจากประสบการณ์ชีวิตและการปฏิบัติงาน

แรงผลักดันที่เกิดขึ้นนี้ทำให้ครูสัญญาเข้าสู่อีกขั้นหนึ่งของพัฒนาการคือการเรียนรู้ที่จะเป็นครูนักวิจัย

### พัฒนาการสู่การเป็นครูนักวิจัยของครูสัญญา

การพัฒนาไปสู่การเป็นครูนักวิจัยของครูสัญญาเริ่มต้นจากการเป็นครูที่ดีในระยะแรกของการเป็นครูที่รักเด็กตั้งใจทำงานพัฒนาการสอน อย่างเอาใจใส่เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก การเป็นครูที่ดีเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาต่อไปสู่การเริ่มต้นเป็นครูนักวิจัย ซึ่งเริ่มมีคำถามที่ชัดเจนและสนใจวิธีการวิจัยและเรียนรู้เพื่อค้นหาความจริงอย่างถูกต้องและมีระบบยิ่งขึ้น จนมีความสามารถดำเนินการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอนตามระบบการวิจัยจนมีผลงานวิจัยที่มีคุณภาพเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง

### รูปแบบของการวิจัยของครูสัญญา

รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยของครูสัญญา มีหลากหลายรูปแบบ เช่น การวิเคราะห์หลัก สูตร การศึกษารายกรณี การวิจัยพัฒนาที่เป็นโปรแกรมการพัฒนาที่ต่อเนื่อง

## ตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัยของครูสัญญา

จากการสัมภาษณ์ สังเกต และการวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยได้สังเคราะห์การดำเนินการวิจัยของครูสัญญา ได้ดังนี้

การกำหนดปัญหาในการวิจัย การพบกับปัญหาในชั้นเรียนที่สอน คือนักเรียนอ่านหนังสือไทยไม่ออก เขียนไม่ได้ เป็นปัญหาที่ครูสัญญาต้องคิดและหาทางที่จะทำให้นักเรียนนั้นอ่านหนังสือออก เขียนได้ ตรงนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาพฤติกรรมเด็ก โดยการที่ครูสัญญา จดบันทึก สังเกตพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนไว้อย่างละเอียด เพื่อที่จะหาทางแก้ปัญหาให้ได้

การกำหนดวัตถุประสงค์ ในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูสัญญา นั้นมีวัตถุประสงค์ในการทำ 2 ประการ คือ เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็ก

การเลือกวิธีดำเนินการ เช่น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนในชั้นเรียนที่ครูสัญญาสอน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ ตัวครูสัญญา ทดลองวิธีสอนแบบต่าง ๆ สังเกต สัมภาษณ์ จดบันทึก ในหลาย ๆ บริบท วิเคราะห์ พฤติกรรมการเรียนรู้อันของเด็กด้วยตัวเอง

การรวบรวมข้อมูล ใช้วิธี สังเกต สอดถามเด็ก ดูผลงานของเด็ก และจดบันทึกข้อมูล ด้วยตัวเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ดูพัฒนาการใน การพูด อ่าน เขียน เพื่อสื่อความของเด็ก จาก การสังเกต จดบันทึก สอดถาม และจากงานของเด็ก เช่นการวิเคราะห์การใช้คำของเด็กจากการสังเกต สอดถาม ดูผลงาน ถ้าเด็กมักไม่ใช้คำใด จะบันทึกความถี่ไว้ เพื่อพัฒนาการสอนต่อไป

การเผยแพร่ผลการวิจัย เขียนเป็นรายงานพิมพ์เผยแพร่ แจกแก่ผู้สนใจ ตามโอกาสต่าง ๆ และจำหน่าย การไปเป็นวิทยากรบรรยายตามจังหวัดต่าง ๆ

การใช้ประโยชน์ จากการทำวิจัยทำให้ครูสัญญา เห็นความสำคัญของการศึกษา ความสำคัญของเด็ก และพัฒนาการสอนอยู่เสมอและครูผู้อื่นสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นของตนได้ การใช้ประโยชน์จึงเป็นการพัฒนา ตนเอง พัฒนาวิชาชีพ และพัฒนาเพื่อนครู

## การอภิปรายผลการวิจัย

### การเป็นครูที่ดีเป็นพื้นฐานของการเป็นครูนักวิจัย

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านของประเทศ การพัฒนาอยู่เสมอ มีสิ่งใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลา จากความคิดของมนุษย์ ฉะนั้นในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง เช่นนี้ การจัดการศึกษาต้องมีความละเอียดอ่อน และพยายามสร้างความผสมกลมกลืนและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในอนาคต ยุทธศาสตร์ของการจัดการศึกษาจึงต้องมุ่งผลระยะสั้นและระยะยาว และสร้างความพอดี หรือความสมดุลให้เกิดขึ้นในทุก ๆ ส่วนของสังคม (วิจัย ตันศิริ, 2538)

ครูสัญญา เป็นครูที่เป็นด้วยความรักในการเป็นครู ตั้งแต่ช่วยเด็กความต้องการที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี การเห็นความสำคัญตรงจุดนี้ จึงมุ่งมั่นเป็นครูและปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค รักเด็กและปรารถนาให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะเชื่อมั่นว่าการจัดการศึกษาของครูจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตในปัจจุบันและอนาคตของเด็กได้ จึงตั้งใจสอนเด็ก การจัดการเรียนการสอนของครูสัญญาเป็นแบบบูรณาการ มุ่งแก้ปัญหาทางด้านการศึกษา มาสู่กระบวนการช่วยโอกาสการเรียนรู้ให้กับเด็ก ด้วยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กได้เรียนจากสิ่งใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่ไกลตัว จากเรื่องง่าย ๆ ไปสู่เรื่องยาก จากเรื่องที่เด็กรู้เห็นแล้วไปสู่เรื่องที่เด็กไม่รู้ไม่เห็น ครูสัญญา ต้องการให้เด็ก ๆ รู้จักพัฒนาตนเอง การวัดผลจึงวัดผลในเชิงพัฒนาไม่ใช่เชิงเปรียบเทียบ ครูสัญญา สอนเองออกข้อสอบวัดผลเด็กเอง วัดผลเด็กเพื่อประเมินเทคนิคการสอนของตัวเองว่า พัฒนาไปได้มากน้อยเพียงใด สอนเด็กเพื่อนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2531) มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้พัฒนาด้านต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาตน การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาสังคม อันจะส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น รู้จักแก้ปัญหาเป็น และมีค่านิยมที่ดี เพื่การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข และการสอนให้เด็กได้ฝึกฝนการคิด ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก การสอนของครูสัญญา เน้นในเรื่อง "วิธีการเรียนรู้" และ "ความสุขในการเรียนรู้" แก่เด็ก การสร้างเด็กให้มีความคิด รักในการเรียนรู้ มีหลักในการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบก่อนตัดสินใจ

นอกจากนี้การจัดการศึกษาของครูสัญญา ยังเป็นที่ต้องการของสังคมไทย อีกด้วย ดังที่ อมรวิรัช นาครทรรพ (2539) ได้กล่าวว่า "การศึกษาในอุดมคติของไทย...เป็นการศึกษาที่จะสร้างคนไทย ให้มีกำลังกาย กำลังใจ และกำลังปัญญาสูงขึ้น เพื่อให้เสริมสร้างความเข้ม

แข็งทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของประเทศ และเพื่อให้คนไทยทุกคนมีความพร้อมในการเรียนรู้และเผชิญสิ่งใหม่ ๆ ในโลกอันวุ่นวายและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา”

กล่าวได้ว่าครูคือผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อการจัดการศึกษา และโลกทัศน์ในการมองการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ของครูสัญญา มีลักษณะดังนี้

1. นักเรียนแต่ละคนมีศักยภาพที่ต่างกัน และเป็นหน้าที่ของครูที่จะช่วยให้นักเรียนเติบโตเต็มศักยภาพ

2. เคารพในความคิดของนักเรียน ในฐานะเป็นปัจเจกบุคคล นักเรียนเป็นครูของครู เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญของครู

3. การสอนเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของนักเรียน เสริมสร้างศักยภาพในการที่จะไปดำรงชีวิต ไปประกอบอาชีพและเป็นบุคคลที่ดีของสังคม

4. สภาพการจัดการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่ใกล้ตัว อาศัยธรรมชาติเป็นสื่อการเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือทำ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และฝึกการเป็นคนมีระเบียบวินัย เชื่อมมันในตนเอง

5. เน้นการเรียนรู้ด้วยความสุข

6. ให้ความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการคิด กระบวนการสื่อสาร การเข้าใจตนเอง

7. การประเมินผล เป็นการประเมินผลการเรียนเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ เพื่อสอนเพื่อเติมเต็มในส่วนที่เด็กยังขาด ประเมินนักเรียนเพื่อประเมินผลการสอนของครู

การเป็นนักวิเคราะห์ปัญหาของครูสัญญาที่เกิดจากการอ่านมาก การเป็นผู้มีความรอบรู้ในด้านการสอนวิชาภาษาไทยเป็นอย่างดีเนื่องมาจากประสบการณ์การสอนเด็กใช้ภาษามลายูท้องถิ่นให้พูดภาษาไทยได้ มานานกว่า 30 ปี นอกจากนั้นการวิเคราะห์หลักสูตรตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา ตลอดจนเอกสารประกอบหลักสูตรทั้งหลาย ทำให้เข้าใจหลักสูตรอย่างแตกฉาน จนกระทั่งเขียนออกมาเป็นเอกสาร เช่น สับหลักสูตร ย่างหลักสูตร พล่าหลักสูตร การมีมุมมองของการพัฒนาทั้งสองส่วนคือ ในแง่จากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง ดูหลักสูตรเป็นหลักที่จะพาเด็กไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร ไปสู่วิทยาที่โครงสร้างของหลักสูตรกำหนดไว้ และในขณะเดียวกันก็พัฒนาในระดับล่างเพื่อไปสู่ระดับสูง คือ สร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่นของตน แต่สอดคล้องกับหลักสูตรของชาติ ทั้งการศึกษา เกี่ยวกับทฤษฎีทางด้านการเรียนการสอน จิตวิทยา ทฤษฎีการเรียนรู้ การเรียนการสอนแบบบูรณาการ การสอนทักษะกระบวนการ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ครูสัญญา มีความรอบรู้ทุกด้านจากการศึกษาด้วยตนเอง การศึกษาปรัชญาแนวคิด ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ที่มีคุณค่า ที่จะช่วย



เหลือเกือบลูกผู้อื่น จากการมีพื้นฐานของความรู้ที่กว้าง และการมองเห็นปัญหาที่เกิดกับเด็ก การคิดวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาทางช่วยเหลืออย่างถูกต้องและสร้างสรรค์จึงมุ่งไปสู่เรื่องของการจัดการเรียนการสอน ที่จะเป็นการช่วยให้เด็กที่ใช้ภาษามลาญมีทักษะและกระบวนการใช้ภาษาไทยได้ เพื่อที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยได้อย่างมีคุณภาพ และนำไปสู่การมีอาชีพ มีงานทำต่อไปในอนาคต เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ดังนั้นคำถามการวิจัยของครูสัญญา จะเกี่ยวกับเรื่องวิธีสอน รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ที่ครูสัญญาวิจัยในเรื่องเหล่านี้ ซึ่งรูปแบบการสอนของครูสัญญา จะเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในศักยภาพของเด็ก เด็กแต่ละคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ ถ้าครูได้ช่วยเหลือเขาอย่างถูกต้องตามธรรมชาติของเด็ก การให้อิสระทางความคิดของเด็ก และการแสดงออกของเด็ก การจัดการเรียนการสอนจึงเป็นรูปแบบที่ให้กำลังใจ ให้เด็กเรียนรู้ด้วยความสุข สื่อที่ใช้ในการเรียนรู้จึงเป็นสื่อจากธรรมชาติที่แวดล้อมตัวเด็ก และการวัดผลประเมินผล เป็นการประเมินทักษะที่วัดละเอียดเป็นรายบุคคล และจากการประเมินผลเด็ก ทำให้เข้าใจเด็ก และเกิดข้อคิดแก่ครูในการที่จะจัดประสบการณ์การสอนที่จะนำไปสู่การปรับปรุงเด็กให้ดีขึ้น เหล่านี้เป็นตัวชี้ความสำเร็จของการปฏิบัติงานที่พื้นฐานให้พัฒนาขั้นต่อไป คือการเรียนรู้การวิจัย

รูปแบบงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูสัญญา มีหลากหลายรูปแบบเช่น การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อให้เห็นมุมมองของการจัดการศึกษาจากเบื้องล่างไปสู่เบื้องบน การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ที่ปรับจากหลักสูตรแม่บท ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นหรือบริบทของการสอน นักเรียนเกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ การศึกษาเป็นรายกรณี เป็นการสร้างความเข้าใจนักเรียน คุมุมมองของนักเรียนแต่ละคนเป็นอย่างไร การเสริมส่วนที่เด็กขาดที่เหมาะสมให้กับเด็ก เพราะเด็กแต่ละคนมีความสามารถในการรับรู้ที่แตกต่างกัน การเข้าใจสภาพความต้องการของเด็กแต่ละคนจะทำให้สามารถพัฒนาการสอนให้ถูกต้องเหมาะสมกับเด็กแต่ละคนได้ เด็กเกิดการรับรู้ได้ทำ ให้ บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เป็นลักษณะต่อเนื่องยาวนานเพื่อให้เห็นผลสำเร็จของการทดลองสอน วัลลภ กันทรพย (2538) ได้ให้แนวคิดที่ว่า “เราพัฒนาสื่อการเรียนการสอน พัฒนาวิธีสอน พัฒนาการจัดกิจกรรม พัฒนาอะไรต่าง ๆ ในโรงเรียนเรา นี้ โดยใช้การวิจัยเข้ามาช่วยโดยไม่ได้ทำวิจัยเต็มรูปแบบ เพราะฉะนั้นงานวิจัยที่เราเรียกกันจะอยู่ในระดับนี้ ผมคิดว่าน่าจะเรียกว่า พัฒนาโดยใช้วิจัย หมายถึง เก็บข้อมูลผลการใช้ มีการเปรียบเทียบ มีการติดตาม อย่างนี้จะนำไปสู่การปรับค่อย ๆ ดีขึ้น ๆ พอจุดสุดท้าย เราก็ได้สิ่งที่เราต้องการ ได้สื่อการเรียนการสอน หรือได้วิธีสอนพร้อมกับอุปกรณ์ที่สมบูรณ์เท่าที่เราสามารถทำได้ในช่วงเวลาที่เรากำหนด อย่างนี้เป็นการพัฒนาวิธีสอน นี่คือการที่นำระเบียบวิธีวิจัยมาใช้ แต่ก็อาจจะมากกว่านี้ เช่น เป็นระเบียบวิธีวิจัยจะต้องมีขั้นตั้งวัตถุประสงค์ มีการสร้าง

เครื่องมือ เก็บข้อมูล แต่เราไม่ไปทุ่มเวลามากกับการสร้างเครื่องมือ ใครก็ตามที่เรียนวิจัยมักจะคิดว่าเมื่อทำวิจัยก็ต้องสร้างแบบสอบถาม ต้องสร้างแบบทดสอบ ต้องสร้างเครื่องมือ แล้วเวลาส่วนใหญ่ก็ทุ่มให้กับการสร้างเครื่องมือ แทนที่จะไปทุ่มกับการทำ”

งานวิจัยของครูสัญญา ทุ่มเวลาเต็มที่ให้กับการศึกษาปฏิบัติจริง ไม่ต้องไปเสียเวลากับการสร้างเครื่องมือ และงานวิจัยที่ครูสัญญา ทำนั้น ทำให้ครูสัญญาได้แก้ปัญหาในการสอน นั่นคือ ได้ค้นพบว่า เด็กต้องเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวจึงจะทำให้เด็กมีความเข้าใจได้ง่าย และครูก็สอนง่ายด้วยเช่นกัน จึงเกิดประโยชน์ทั้งแก่เด็กและครูผู้สอน

วัลลภ กันททรัพย์ (2538) ได้ให้แนวคิดที่ว่า “ถ้าหากการวิจัยเข้ามาทำให้เกิดการวิจัยระดับการเรียนการสอน เป็นการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาของโรงเรียน เป็นการวิจัยที่มีประโยชน์ในงานอย่างแท้จริง และเป็นการวิจัยที่พัฒนาวิชาชีพครู วิจัยไม่ใช่การแก้ปัญหา แต่การวิจัยเป็นการหาคำตอบเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา เมื่อการวิจัยถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง งานวิจัยนั้นก็มีความคุ้มค่า และถ้าทำอย่างนั้นก็จะส่งผลให้งานวิจัยของเราเป็น การส่งเสริมความรอบรู้ของตัวเอง ที่เกี่ยวกับงานของเรา ทำในโรงเรียน ถ้าทำอย่างนี้ได้ งานวิจัยนั้นก็เป็นการพัฒนาวิชาชีพครูของเราเองด้วย”

ครูสัญญา นอกจากจะใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการสอนแล้ว ยังพัฒนาวิธีสอนของตัวเองอยู่ตลอดเวลา

ครูสัญญา ยังได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ครูทุกคนควรทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ยาก เพราะเมื่อครูทำวิจัยในชั้นเรียนแล้ว ครูจะได้ค้นคว้าศึกษาวิธีสอนใหม่ ๆ ให้กับตัวเอง เป็นการพัฒนาตัวเองให้เป็นครูที่ได้ชื่อว่ายังไม่ตาย นั่นก็คือ มีชีวิตชีวาในการทำงาน มีความรู้รอบตัว อยู่เสมอ รู้จักการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียน และทำให้เด็กเรียนรู้อย่างเข้าใจ

จากการวิจัยพบว่าครูสัญญา เป็นบุคคลที่มีความไม่รู้จักยอม จากนิสัยที่รักการหาอ่านได้รับอิทธิพลมาจากครอบครัว กับการเป็นนักคิด นักเขียน ที่ได้ฝึกฝนอยู่เป็นประจำ ถึงแม้ปัจจุบันท่านประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงานแล้วก็ตามแต่ท่านก็ยังคงหาความรู้เพิ่มเติมจากการอ่าน และผลิตงานเขียนอันทรงคุณค่าทางด้านการศึกษาให้แก่เพื่อนครูได้อ่านอยู่เป็นเนืองนิจ ตลอดจนเผยแพร่ผลงานวิจัยที่ทำไปสูเพื่อนครู นอกจากเพื่อแบ่งปันประสบการณ์การเรียนรู้กับเพื่อนร่วมวิชาชีพแล้ว ยังมุ่งหมายเพื่อการทดสอบบทเรียนที่ได้ด้วยความเต็มใจแม้บางครั้งท่านต้องใช้เงินทุนของตนเองก็ตาม ครูสัญญา เป็นแบบอย่างของครูนักวิจัยที่สมควรได้รับการยกย่องและเอาเยี่ยงอย่าง ทั้งด้านการคิดและการวิจัย และการปฏิบัติงานสอนที่รับผิดชอบ ความมีน้ำใจช่วยเหลือเมื่อแม่ แก่เด็กผู้ยากไร้ การทุ่มเทและเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อผู้อื่น

งานวิจัยของครูสัญญา ถึงแม้จะไม่มีขั้นตอนเหมือนกับงานวิจัยทางการศึกษา ตามหลักวิชาการ แต่งานวิจัยนี้ก็ทำขึ้นด้วยความตั้งใจ และพบปัญหาจริง ๆ และเป็นการแก้ไขปัญหา เพียงจุดเล็ก ๆ แต่ จากจุดเล็ก ๆ ที่ใคร ๆ มักมองไม่เห็นตรงจุดนี้ อาจจะเป็นปัญหาระดับประเทศก็ได้ แต่ครูสัญญา ได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของส่วนเล็ก ๆ เหล่านี้ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาในระดับต้นมิให้กลายเป็นปัญหาใหญ่ นอกจากนี้ครูสัญญา ยังได้สนับสนุนให้ทุกหน่วยงาน ได้เห็นถึงความสำคัญตรงจุดนี้เช่นกันจึงได้พยายามเผยแพร่แนวคิดและวิธีการที่ครูสัญญา ค้นพบและประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติ แต่ที่ ยังมีคนส่วนน้อยเท่านั้นที่จะเข้าใจวิถีคิดของครูสัญญา เนื่องจากหลาย ๆ คนบอกว่ายังขัดแย้งกับหลักสูตรของกรมวิชาการที่มุ่งสอนเด็กให้เรียนให้จบตามหลักสูตรที่ตั้งไว้ในแต่ละชั้น อีกทั้งวิธีการสอนของครูสัญญา ยังเป็นวิธีการที่ต้องเตรียมตัวและวางแผนการสอนล่วงหน้า เพราะไม่มีตำรา

นอกจากนี้คนส่วนใหญ่ยังคิดว่าการทำวิจัยเป็นเรื่องที่ยาก ต้องใช้เวลานาน ต้องใช้เวลาสร้างเครื่องมือนาน ทำให้ครูส่วนใหญ่เกิดความท้อถอย หรือไม่มีเวลาทำ ไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย ไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการทำวิจัย (วันทนา ชูช่วย, 2533) แต่การดำเนินการวิจัยของครูสัญญา นั้น ทำได้ตลอดเวลา เพราะเก็บข้อมูลกับเด็กนักเรียนที่สอน ดูแลพัฒนาการของเด็กแต่ละคนในด้านการอ่านการเขียน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียน แล้วก็นันทิกไว้ การสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเด็ก ก็จะได้เห็นได้ชัดและเข้าใจถูกต้องเพราะครูผู้สอนย่อมใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด จึงจะเห็นพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนอย่างละเอียด สามารถวิเคราะห์ปัญหาของเด็กแต่ละคนได้ และมองภาพรวมได้ และเมื่อพบกับปัญหาในทำนองเดียวกันก็จะสามารถหาทางแก้ไขได้ หรือป้องกันได้ทันที

นอกจากนี้วิธีการสอนและวิธีการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูสัญญา ยังสามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการสอน การทำวิจัยในชั้นเรียน หรือ ประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับท้องถิ่นของแต่ละคนได้

จากการวิจัยสรุปได้ว่า เป้าหมาย รูปแบบและกระบวนการในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูสัญญา มีคุณลักษณะตามตัวบ่งชี้คุณภาพการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของ Herbert Altrichter (1993) คือ

1. การวิจัยปฏิบัติการเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลาย ๆ มุมมองมาอธิบาย เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างความคิดกับปัญหา

ครูสัญญาจะเก็บข้อมูลนักเรียนจากหลายมุมมอง คือ จากการสังเกตด้วยตนเอง จากเพื่อนครู จากเพื่อนของนักเรียน จากผู้ปกครอง

2. การวิจัยปฏิบัติการเป็นมีลักษณะที่ใกล้ชิดและเติบโตอย่างต่อเนื่องมีความเชื่อมโยงระหว่างการคิดกับการกระทำสะท้อนกลับไปกลับมา

ครูสัญญา เป็นคนคิด คิดแล้วทำ ทำแล้วดู แล้วก็กลับมาคิดอีก เป็นการกระทำที่ควบคู่ไปกับการคิดตลอดเวลา

3. การวิจัยปฏิบัติการจะเป็นการผสมระหว่างกระบวนการคิดแบบมีวิจารณ์ญาณ และการพัฒนาคุณค่าทางการศึกษา

ความคิดในการศึกษาของครูสัญญา เป็นการศึกษาเพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น มิใช่ทำเพื่อหาคำตอบแล้วก็จบเพียงแค่นั้น

4. การวิจัยปฏิบัติการมีลักษณะเป็นองค์รวม มีการรวบรวมการคิดวิเคราะห์

ครูสัญญาจะมองภาพของการศึกษาอย่างเป็นองค์รวม คือมองเป็นปัญหาของการศึกษาในจุดเล็ก ๆ นี้ แต่เป็นปัญหาระดับชาติที่ต้องการการแก้ไขเพื่อการพัฒนาทุกส่วนให้ดีขึ้น ตามที่หลักสูตรต้องการ

5. การทำวิจัยปฏิบัติการเป็นการพัฒนามโนทัศน์ส่วนตัวของแต่ละคน และสมรรถภาพอื่น ๆ ด้วย

ครูสัญญาเป็นผู้มีความสามารถทางการคิด การเขียน และชอบอ่าน ที่ได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็ก จนเป็นคุณลักษณะส่วนตัว

6. การทำวิจัยปฏิบัติการเป็นข้อค้นพบที่เกิดขึ้นจากตัวเอง ไปสู่ข้อถกเถียงในเชิงวิชาชีพ

ครูสัญญาจึงเสนอผลงานของตัวเอง เผยแพร่ เพื่อที่จะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์และถกเถียงในวาระต่าง ๆ

สรุปได้ว่าเส้นทางที่จะพัฒนามาสู่การเป็นครูนักวิจัย ก็คือ การเป็นครูที่ดี มีความเข้าใจตั้งใจที่จะเป็นครู ตั้งแต่อดีต การมีคุณลักษณะที่เป็นพื้นฐานของการเป็นครูนักวิจัย

รูปแบบของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจะเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลที่มีต่อการมองปัญหาในชั้นเรียน ที่เป็นการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรคู่มือการสอน วิจัยรายกรณีเน้นวิธีเชิงคุณภาพ การวิจัยพัฒนา

จากการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนส่งผลให้เกิดการพัฒนาครู พัฒนาปัญญาของครู เกิดการพัฒนาพฤติกรรมการสอนของครู อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

### ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สำหรับครูนักวิจัยที่ต้องการพัฒนาประสิทธิภาพการสอน ควรศึกษารูปแบบของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นของตน
2. ผู้บริหาร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู ควรสนับสนุนและส่งเสริมความรู้ความสามารถในการเป็นครูนักวิจัยให้แก่ครู โดยส่งเสริมการมีพื้นฐานของการเป็นครูที่ดี การตรวจสอบเพิ่มเติมสมรรถภาพของการเป็นครูที่ดี และพัฒนาความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีดำเนินการวิจัยให้แก่ครูต่อไป
3. ควรมีการจัดอบรมเกี่ยวกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
4. ควรส่งเสริมและฝึกทักษะในการอ่าน เขียน การสังเกต สัมภาษณ์ เพื่อเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

### ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในเรื่องการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนของครูคนอื่น ๆ ในสังกัดอื่น ด้วยการวิจัยรายกรณีด้วย
2. ควรมีการศึกษาในเรื่องของการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนในลักษณะของการวิจัยแบบผสมผสาน คือ ทั้งวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปริมาณ
3. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จึงน่าจะมีการศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการทำวิจัยในชั้นเรียนในลักษณะเจาะลึก เพื่อให้ได้ภาพผลกระทบที่เด่นชัด

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย